

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060105

DOM
2017-12-15
Stockholm

Mål nr
M 7363-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-07-12 i mål nr M 2049-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Stockholms Naturskyddsförening
Box 6361
102 35 Stockholm

Motparter

1. Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

2. Skolfastigheter i Stockholm AB
Box 47311
100 74 Stockholm

Ombud: Advokaten NB och jur.kand. LK

SAKEN

Påverkan på träd i samband med utbyggnad av Vasa Real i Stockholms kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom undanröjer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsens i Stockholm län beslut den 23 mars 2017 i ärende nr 51515-5739-2017 och återförvisar ärendet till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Dok.Id 1383050

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–15:00
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturskyddsföreningen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra underinstansernas avgöranden och fastställa att de aktuella träden utmed Hälsingegatan i Stockholm utgör en allé som omfattas av biotopskydd och ålägga länsstyrelsen att vidta åtgärder för att skydda träden från avverkning.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) och **Länsstyrelsen** har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturskyddsföreningen har, utöver det som tidigare framförts, anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan.

Träden är en del av en allé som omfattas av det generella biotopskyddet. Inom ett biotopskyddsområde är det enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken inte tillåtet att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Föreningen anser att träden inte står i omedelbar anslutning till bebyggelse, varför undantaget i 8 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (FOM) inte är tillämpligt. Behovet av skolplatser är en omständighet som kan ha relevans vid en dispensprövning. Det bör dock inte beaktas vid bedömningen om undantaget i 8 § FOM är tillämpligt.

SISAB har, utöver det som tidigare framförts, anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan.

I första hand görs det gällande att träden inte utgör en allé. De olika trädarterna i raden av träd skiljer sig åt när det gäller ålder, omständigheter kring planteringen och livscykel. De har inte planterats som en allé och har inte heller skötts som en sådan. I andra hand görs det gällande att träden ändå är undantagna från biotopskyddet då de står i omedelbar anslutning till bebyggelse. De träd som Naturskyddsföreningen menar utgör en del av allén står ett fåtal meter från skolbyggnaden. De träd som behöver tas ner står ca 30 meter från skolbyggnaden och från byggnaderna söder om trädraden. Till

byggnaderna på andra sidan Hälsingegatan är avståndet ca 15 meter. Dessutom löper en mur längs nu aktuella träd på ett avstånd som är mindre än en halvmeter. Mark- och miljööverdomstolen har i avgörandet MÖD 2012:12 förutom det faktiska avståndet beaktat huruvida konsekvenserna av biotopskyddet blev orimliga. I nu aktuellt fall skulle konsekvenserna av biotopskyddet bli orimliga för SISAB och för Stockholms stad och dess invånare eftersom det skulle hindra en utveckling av den verksamhet som pågått i skolbyggnaderna sedan 1926.

Enligt prognoser kommer behovet av platser i förskola och grundskola öka under kommande år inom stadsdelen Norrmalm. Det saknas alternativ till utbyggnaden som skulle spara de aktuella träden. En alternativ utformning av utbyggnaden skulle medföra minskad area, vilket innebär att SISAB måste göra avkall på elevkapacitet, effektiv användning av ytor, kravet på gymnastiksal och att nybyggnationen ska vara ekonomiskt hållbar. Dessutom måste träden avverkas under byggskedet även om utbyggnaden görs mindre eftersom Hälsingegatan är enda infarten till skolgården där byggnaden ska uppföras. Detta hinder för verksamhetsutveckling utgör en sådan orimlig konsekvens som med tillämpning av MÖD 2012:12 medför att 8 § FOM är tillämplig.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN M.M.

Naturskyddsföreningen har åberopat skriftlig utredning i form av ett fotografi, soltidsstudie avseende Vasa Reals skolgård, Stockholms läns landstings rapport "Ekosystemtjänster i Stockholmsregionen" samt Boverkets allmänna råd om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet och en konsekvensutredning för dessa allmänna råd.

SISAB har åberopat skriftlig utredning i form av fotografier, tjänsteutlåtande angående om- och tillbyggnad av Vasa Real, arkitektutlåtande med beskrivning av befintliga och nya kvaliteter på Vasa Real, volymstudier avseende Vasa Real, sakkunnigutlåtande angående lindar på Vasa Reals skolgård och uppgifter om framtida behov av platser i skola och förskola.

Mark- och miljööverdomstolen beslutade den 18 augusti 2017 att de träd som ingår i trädraden parallellt med Hälsingegatan på fastigheten XXX i Stockholms kommun inte får avverkas intill dess att det finns en lagakraftvunnen dom i ärendet eller annat beslutats.

Naturvårdsverket har i ett remissyttrande framfört i huvudsak följande.

Undantaget i 8 § FOM torde ha införts för att det generella skyddet inte skulle få orimliga konsekvenser för den bebyggelse som var belägen i omedelbar anslutning till en biotop när skyddet infördes. Av detta följer att den bebyggelse som fanns vid skyddets införande ska kunna användas på det sätt och för de ändamål den var avsedd för när den uppfördes, utan hinder av den senare skyddade biotopen.

Enligt Naturvårdsverkets uppfattning gäller 8 § FOM de enskilda byggnader som biotopen ligger i omedelbar anslutning till och begreppet bebyggelse bör inte sättas i relation till tomt- eller fastighetsgränser. Enligt Naturvårdsverkets bedömning handlar frågan om en biotop är belägen i omedelbar anslutning till bebyggelse inte om ett specifikt avstånd. Avståndet i meter kan dock i vissa fall vara så stort att det i sig utesluter en tillämpning av undantaget. Ordet omedelbar understryker att det normalt handlar om ett mycket kort avstånd, och att utrymmet för att utföra åtgärder intill befintlig bebyggelse är begränsat. Utrymmet bör dock inte vara så snävt att pågående verksamhet intill byggnaden inte kan fortgå på ett rimligt sätt. Avgörande för vilket avstånd som kan bedömas vara i omedelbar anslutning för enskilda biotoper bör vara om det finns risk för skada på byggnader, eller om biotopen förhindrar att byggnaderna kan användas på det sätt och för de ändamål de var avsedda när de uppfördes. Detta får bedömas från fall till fall.

Naturvårdsverket tolkar 8 § FOM som att ”i omedelbar anslutning till bebyggelse” bör relateras till den bebyggelse som är aktuell för åtgärd. I detta fall gäller det användningen av skolbyggnaderna. Biotopens läge i förhållande till annan omgivande bebyggelse som inte berörs av åtgärden saknar således betydelse i detta sammanhang. Det är de träd som berörs av den aktuella åtgärden som ska ingå i bedömningen av om

förutsättningarna för att tillämpa undantaget i 8 § FOM är uppfyllda. Naturvårdsverket anser inte att hänsyn ska tas till övriga träd som ingår i allén.

Vid bedömningen av om undantaget i 8 § FOM är tillämpligt anser Naturvårdsverket att det även måste tas hänsyn till huruvida det finns alternativa placeringar av exempelvis en tillbyggnad. I Naturvårdsverkets vägledning (Handbok 2012:1 Biotopskyddsområden) anges bland annat följande vad gäller generellt skyddade biotoper invid bebyggelse. Fastighetsägaren bör kunna fortsätta att använda sina byggnader på det sätt och för de ändamål de var avsedda när de uppfördes innan skyddet inträdde. Det innebär att till exempel en tillbyggnad bör kunna ske och att till exempel en ny ekonomibygnad, silo eller gödselvårdsanläggning bör kunna uppföras i anslutning till en befintlig byggnad, även om det innebär skada på naturmiljön i ett biotopskyddsområde, om det inte finns någon annan lämplig placering med beaktande av hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Verksamheten i byggnaderna har pågått sedan 1926, dvs. innan det generella biotopskyddet infördes den 1 januari 1994. Såvitt Naturvårdsverket kan bedöma ligger de träd som berörs av utbyggnaden omkring 20 meter från skolbyggnaderna. I de flesta fall innebär ett sådant avstånd att det inte finns någon risk för att träden orsakar skada eller att biotopskyddet medför orimliga konsekvenser för närliggande bebyggelse. Normalt är undantaget således inte tillämpligt i sådana fall. I detta fall hindrar dock de aktuella träden den planerade utbyggnaden som har ett tydligt samband med den pågående skolverksamheten. Om det finns alternativa utbyggnadsmöjligheter kan biotopen dock inte anses medföra sådana orimliga konsekvenser som undantagsbestämmelsen i 8 § FOM syftar till att undvika. De särskilda förutsättningarna på platsen tyder dock på att det kan vara svårt att hitta alternativa utformningar. Mot bakgrund av detta anser Naturvårdsverket sammantaget att det är sannolikt att undantagsregeln är tillämplig och att det därmed kan ha funnits fog att avsluta ärendet utan ytterligare åtgärd.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen finner i likhet med mark- och miljödomstolen att träden motsvarar definitionen av en allé. Frågan är om det undantag från biotopskyddet som föreskrivs i 8 § FOM är tillämpligt. Enligt den nämnda bestämmelsen gäller inte regleringen avseende biotopskyddsområden för mark- eller vattenområden i omedelbar anslutning till bebyggelse.

Den närmare innebörden av rekvisitet ”i omedelbar anslutning till bebyggelse” preciseras inte i FOM. Det finns inte heller några förarbeten som kan ge ledning för bedömningen av undantagets räckvidd. I rättsfallet MÖD 2012:12 fann Mark- och miljööverdomstolen att en allé som stod ca 20–30 meter från närmaste bostadshus inte var placerad i omedelbar anslutning till bebyggelse. I detta fall är avståndet till de närmaste husen kortare. Det har dock inte framkommit något som tyder på att träden negativt påverkar den befintliga bebyggelsen eller att de utgör något hinder mot ett fortsatt ändamålsenligt utnyttjande av denna bebyggelse. Även om det kan finnas situationer där det vid tillämpningen av 8 § FOM finns utrymme att ta hänsyn inte bara till befintlig bebyggelse, utan även till planerad framtida bebyggelse (jfr Naturvårdsverkets Handbok 2012:1 Biotopskyddsområden, s. 46 ff.) så kan förutsättningarna i detta fall inte anses vara sådana att det finns skäl att beakta annat än alléns förhållande till redan befintliga byggnader. Vid en bedömning med denna utgångspunkt finner Mark- och miljööverdomstolen att allén inte står i omedelbar anslutning till bebyggelse i den mening som avses i 8 § FOM.

Vad SISAB har anfört om att biotopskyddet i detta fall medför orimliga konsekvenser eftersom det förhindrar utveckling av skolverksamheten blir med denna utgångspunkt en omständighet som får beaktas vid en prövning av om det finns skäl för dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken. Frågan om det finns förutsättningar för dispens är dock inte föremål för Mark- och miljööverdomstolens bedömning i detta mål, som enbart gäller frågan om länsstyrelsen haft fog för att avsluta tillsynsärendet utan någon åtgärd.

Eftersom Mark- och miljööverdomstolen har kommit fram till att träden ingår i en allé som omfattas av biotopskydd ska länsstyrelsens beslut att inte vidta någon åtgärd undanröjas och ärendet återförvisas till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Genom denna dom upphör det beslut om förbud mot avverkning som Mark- och miljööverdomstolens meddelade den 18 augusti 2017 att gälla. Med hänsyn till ovan redovisad bedömning att de träd som SISAB planerat att avverka ingår i en biotopskyddad allé erinrar Mark- och miljööverdomstolen dock om att det enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken inte är tillåtet att – om inte dispens ges – inom ett biotopskyddsområde vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Fredrik Ludwigs, tekniska rådet Mikael Schultz, hovrättsrådet Ralf Järtelius, referent, samt f.d. hovrättsrådet Eywor Helmenius

Lina Tengvar har föredragit målet.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-07-12
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 2049-17

PARTER

Klagande

Stockholms Naturskyddsförening
Box 6361
102 35 Stockholm

Motparter

1. Skolfastigheter i Stockholm AB
Box 47311
100 74 Stockholm

Ombud: Advokaten NB och jur.kand. LK

2. Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2017-03-23 i ärende nr 51515-5739-2017, se bilaga 1

SAKEN

Kommande påverkan på träd i samband med utbyggnad av Vasa Real i Stockholms kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.
 2. Mark- och miljödomstolens interimistiska beslut av den 6 juni 2017 ska inte längre gälla.
-

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) mottog den 6 februari 2017 en anmälan om att flera träd på Vasa Reals skolgård, på fastigheten XXX i Stockholm, skulle komma att avverkas i samband med en utbyggnad av skolan. Anmälaren angav att trädraden parallellt med Hälsingegatan omfattades av det generella biotopskyddet. Skolfastigheter i Stockholm AB (bolaget), som är tomträttsinnehavare och har beviljats bygglov till den ifrågavarande utbyggnaden, anförde hos länsstyrelsen att tre av fyra lindar längs med Hälsingegatan kommer att avverkas i samband med utbyggnaden. Länsstyrelsen bedömde i beslut den 23 mars 2017 att träden inte utgjorde någon allé och beslutade att ytterligare åtgärd i ärendet därmed inte behövde vidtas.

Länsstyrelsens beslut har nu överklagats av Stockholms Naturskyddsförening (föreningen).

Mark- och miljödomstolen beslutade den 6 juni 2017 att avverkning av träden inte får ske intill dess att det finns en lagakraftvunnen dom i ärendet eller annat beslutats.

YRKANDEN M.M.

Föreningen har begärt att domstolen ska fastställa att träden längs Hälsingegatan utgör en allé som omfattas av biotopskyddet och att domstolen ska ålägga länsstyrelsen att vidta åtgärder för att skydda träden från avverkning.

Som skäl för sitt överklagande har föreningen anført i huvudsak följande. Träden längs Hälsingegatan är en del av en trädrad bestående av 13 träd, vilka ramar in skolgården på Vasa Real. Raden av träd står i vinkel där fem träd står innanför den långa muren utmed Hälsingegatan och ytterligare åtta träd står mellan skolgården och den bebyggelse som ligger mellan skolgården och Odengatan.

Bolaget har motsatt sig ändring av länsstyrelsens beslut.

Som skäl för sin inställning har bolaget huvudsakligen anfört följande. De berörda träden är inte en del av en allé och omfattas därför inte av det generella biotopskyddet. Det är fråga om två rader med träd och under alla omständigheter så är träden mot Odengatan avskilda från den vägen då det finns byggnader emellan. Träden mot Hälsingegatan står inte heller i rät linje. Det är bara de fyra lindarna som är planterade i rad. De andra träden är rester av en skolträdgård. Om domstolen skulle finna att träden utgör en allé så ska de ändå undantas från biotopskyddet eftersom träden står i direkt anslutning till byggnader och är förlagda längs en mur. Träden skapar hinder för verksamheten.

Länsstyrelsen har förklarat att de inte har något ytterligare att tillägga.

DOMSKÄL

Omfattas de aktuella träden av definitionen av en allé?

Enligt bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (OF) är definitionen av en allé följande. Lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Träden ska, enligt definitionen, till övervägande del utgöras av vuxna träd.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att trädraden längs med Hälsingegatan består av totalt sex lövträd, varav fyra lindar, en apel och en ginkgo. Träden kan inte anses vara placerade på ett sådant sätt att det finns anledning att uppfatta hela trädraden som något annat än en helhet. Trädraden motsvarar således definitionen av en allé. Att det är fråga om olika trädslag och att ett par av träden planterats vid olika tillfällen medför ingen annan bedömning.

Är området undantaget från biotopskyddet?

Enligt 8 § OF gäller biotopskyddet inte mark- eller vattenområden i omedelbar anslutning till bebyggelse. Vad som avses med omedelbar anslutning till bebyggelse har inte definierats närmare. I praxis har ett avstånd om ca 20 till 30 meter till bostadshus inte ansetts vara tillräckligt nära och det har vid bedömningen tagits

hänsyn till risk för skador och om biotopskyddet skulle medföra orimliga konsekvenser (se MÖD 2012:12).

I Naturvårdsverkets vägledning om biotopskyddsområden anges bl.a. att syftet med undantagsbestämmelsen främst bör vara att den bebyggelse som fanns vid skyddets införande bör kunna användas på det sätt och för de ändamål den var avsedd för när den uppfördes. Vidare så anges att åtgärder för nödvändig utveckling av en pågående verksamhet bör kunna vidtas (Naturvårdsverkets Handbok 2012:1, Utgåva 1, s. 47 ff.).

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Allén är belägen på en skolgård, bakom en mur. Avståndet mellan träd och husfasaderna uppgår som längst till omkring 30 meter och som kortast något fåtal meter. Fastigheten är planlagd för skoländamål och det har bedrivits skolverksamhet på fastigheten långt före inträdet av det generella biotopskyddet. Den kommande utbyggnaden av skolan har därmed samband med den pågående verksamheten. Det har inte framkommit någon risk för skada om träden står kvar, men det står klart att den planerade utbyggnaden, som enligt domstolen får anses vara en utveckling av den verksamhet som bedrevs på fastigheten före skyddets ikraftträdande, skulle hindras om biotopskyddet skulle gälla.

Med hänsyn till detta och alléns placering inom fastigheten får biotopskyddet i detta fall anses medföra en sådan orimlig konsekvens för bebyggelsen att allén inte omfattas av biotopskyddet. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 2 augusti 2017.

Alexander Häggkvist

Jan-Olof Arvidsson

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Alexander Häggkvist, ordförande, och tekniska rådet Jan Olof Arvidsson. Föredragande har varit beredningsjuristen Mattias Hodsoll.